

Říjen 2025

Tradice vs. flexibilita: Kde leží budoucnost spravedlnosti?

Dominika Chrachalová

Shrnutí

Česká justice se i přes strategii do roku 2030 potýká s pomalou digitalizací, nekoordinovanými projekty a konzervativní praxí. To prodlužuje soudní řízení a oslabuje důvěru veřejnosti. Britská zkušenost ukazuje, že systematický case management, kultura ADR, specializované soudy a plně online služby dokážou spory zrychlit a zvýšit jejich předvídatelnost. Tato analýza doporučuje, jak tyto principy adaptovat pro české prostředí.

Hlavní body

- Digitalizace justice – povinný e-filing, online spisy, videokonference, jednotný portál pro veřejnost.
- Case management a zrychlení řízení – pevné harmonogramy, méně odročení, omezení obstrukcí.
- Podpora alternativního řešení sporů (ADR) – mediace, arbitráž, pobídky a sankce při odmítnutí.
- Specializace soudů a soudců – technologické, obchodní či finanční senáty; komerční soudy.
- Posílení právní kultury – větší důraz na precedenty a profesní specializaci právníků.

Doporučení pro českou justici

Česká republika by měla urychlit digitalizaci justice (povinný e-filing, online spisy, videokonference), zavést case management s pevnými harmonogramy a posílit využívání ADR (mediace, arbitráž) jako plnohodnotné alternativy soudních řízení. Dále je vhodné vytvořit specializované senáty pro technologické a finanční spory a do budoucna posílit kulturu precedentů a právní jistotu. Tyto kroky povedou k rychlejším a předvídatelnějším soudním rozhodnutím, vyšší důvěře občanů a atraktivnějšímu právnímu prostředí pro investory.

Česká justice dlouhodobě čelí kritice za pomalost řízení, vysokou administrativní zátěž a nedostatek uživatelsky přívětivých služeb. Digitalizace byla proto zařazena mezi priority Ministerstva spravedlnosti a v roce 2021 byla přijata Strategie digitalizace justice 2021–2030.

Česká justice se už více než dekádu snaží dohnat digitální standardy vyspělých zemí, přesto je realita stále převážně papírová. Strategické dokumenty existují, ale implementace postupuje pomaleji, než by odpovídalo potřebám soudů i veřejnosti. Elektronická podání přes datové schránky jsou běžná, avšak digitální spisy a plně online procesní úkony zůstávají spíše výjimkou; videokonference se po covidu vrátily na okraj praxe a jednotný uživatelský portál pro občany chybí.

Digitalizace byla deklarovanou prioritou ministra Pavla Blažka – připravily se plány na plošné zavedení e-spisů, posílení e-filingu i širší využití vzdálených jednání. Většina kroků však zůstala ve stadiu příprav a pilotů. Po Blažkově odchodu se téma v hierarchii vládních úkolů citelně propadlo: namísto koordinovaného „programu změny“ sledujeme spíše dílčí projekty bez společného taktu a měřitelných milníků. Soudy nemají dostatečnou infrastrukturu ani lidské zdroje pro rychlou implementaci, zároveň v České republice je kultura justice spíše konzervativní a je tam odpor vůči změnám a setrvání u papírové praxe.

Důsledky jsou hmatatelné: prodloužené řízení, vyšší administrativní zátěž a nižší uživatelský komfort pro účastníky sporů. Ztrácí i důvěra veřejnosti – Česko se drží jen kolem průměru OECD. Právě proto dává smysl podívat se na anglický model, kde se digitalizace, case management a práce s precedenty staly nástroji každodenní praxe. Následující text nabízí konkrétní inspirace, jak tyto prvky adaptovat na české prostředí tak, aby vedly k měřitelnému zrychlení řízení, vyšší předvídatelnosti a lepší dostupnosti spravedlnosti.

Česká republika i Anglie sdílejí demokratické hodnoty a tradici právního státu, přesto stojí jejich právní systémy na odlišných základech. Rozdíly mezi kontinentálním právem, na němž je postavena česká justice, a anglickým common law, patří k nejvýraznějším v Evropě. Zatímco český systém čerpá z kodifikovaných zákoníků a pevně stanovených pravidel, Anglie se opírá především o precedenty a pružně se vyvíjející judikaturu. Která z nich je efektivnější?

Jedním z klíčových rozdílů je zdroj práva. V Česku má primát Ústava, zákony a prováděcí předpisy. Rozhodnutí soudů sice pomáhají sjednocovat praxi, ale mají pouze omezený precedenční účinek. Naproti tomu v Anglii jsou soudní rozsudky závazné i pro další případy a tvoří základní pilíř celého systému. Každý nový verdikt vyšší instance tak rozšiřuje či doplňuje samotné právo. V Anglii se klíčové rozsudky vyšších soudů stávají závazným vodítkem pro všechny další případy. Je tomu tak například od rozhodnutí ve věci *Donoghue v. Stevenson* z roku 1932, které otevřelo moderní pojetí odpovědnosti za škodu. U nás by srovnatelnou roli mohl hrát nález Ústavního soudu o exekucích na dávky v hmotné nouzi (Pl. ÚS 16/12), jenže ten závazný pro běžné soudy není v takové míře.

Odlišná je i role soudce. Český soudce vystupuje především jako vykladač paragrafů a zákona. V Anglii však soudce nejen vykládá, ale i spoluutváří právo – jeho rozhodnutí se stává závazným precedentem.

Tento rozdíl se odráží také v procesním pojetí: české řízení je částečně inkviziční (soud sám zajišťuje důkazy) zatímco anglický model je adverziální – spory vedou samotné strany a soudce zůstává neutrálním rozhodčím.

Velkou roli hraje i míra kodifikace. Český právní řád stojí na rozsáhlých zákonících – občanském, trestním i obchodním. Anglický systém naopak zůstává v mnoha oblastech nekodifikovaný, což mu dává pružnost, ale vyžaduje důsledné sledování judikatury.

Zajímavý kontrast přináší i právnícké profese. Český advokát musí zvládat jak poradenství, tak zastupování u soudu. V Anglii je praxe rozdělena: solicitors připravují spisy a komunikují s klienty, barristers vystupují před vyššími soudy. Tato specializace vede k vyšší odbornosti, ale i složitějšímu systému vzdělávání a regulace.

Výrazně odlišné je i pojetí ústavního systému. Česká republika má samostatný Ústavní soud, který má pravomoc rušit zákony odporující ústavě. Anglie nic podobného nezná – její ústava je nepsaná a skládá se z aktů parlamentu, soudních rozhodnutí a ústavních zvyklostí. Platí zásada parlamentní suverenity, tedy že zákon přijatý parlamentem má absolutní platnost a žádný soud jej nemůže zpochybnit.

Rozdíly mezi oběma systémy jsou tedy hluboké. Český model zajišťuje stabilitu a předvídatelnost prostřednictvím kodifikovaných pravidel, anglický naopak flexibilitu a schopnost reagovat na nové výzvy díky precedenčnímu právu. Oba přístupy mají své výhody i slabiny – a právě jejich srovnání ukazuje, že právní kultura není jen otázkou paragrafů, ale také historie, tradice a společenských hodnot.

Souhrn největších rozdílů

Civil law (ČR)

- Kodifikovaný systém (občanský, obchodní, trestní zákoník).
- Precedenty mají pouze orientační roli.
- Soudce je spíše vykladačem zákona.
- Silný prvek inkvizičního řízení.

Common law (Anglie)

- Precedenty mají přímou a závaznou sílu.
- Soudce je tvůrcem práva.
- Adverziální proces (strany vedou spor, soudce je arbitř).
- Důraz na svobodu smluv a respekt k ujednání stran. Evropské právo navíc přináší nové mechanismy regulace digitálního prostoru:

Slabinou českého modelu je délka řízení a slabší důvěra veřejnosti. OECD ve své poslední zprávě uvádí, že důvěra v soudnictví se v ČR pohybuje kolem 50 %, zatímco ve Spojeném království přesahuje 60 %. I proto stojí za to uvažovat, jaké prvky z britského systému by šly adaptovat na domácí podmínky.

Inspiraci lze najít v anglickém právním systému (common law), který si udržuje globální prestiž a je preferovanou volbou v mezinárodních obchodních a finančních transakcích.

Cílem téhle analýzy je nastínit doporučení, jakými způsoby by se Česko mohlo inspirovat britskými zkušenostmi a přenést vybrané prvky do svého právního a soudního systému.

Tyto rozdíly ukazují, kde by si český právní systém mohl vzít inspiraci pro posílení efektivity, předvídatelnosti a důvěryhodnosti.

Krátkodobá doporučení (bez ústavních změn)

- Case management: Posílit aktivní roli soudce při řízení sporu (stanovení harmonogramu, zamezení obstrukcí).
- Podpora ADR (Alternative dispute resolution): Rozšířit využívání mediace a arbitráže.
- Specializace soudů: Zřizovat specializované senáty pro IT, zdravotnictví či finance (např. spory spojené s kyberkriminalitou).
- Digitalizace justice: Zavést plně elektronické spisy, online jednání a elektronické dokazování.

Praktický příklad: Case management

V Anglii se u obchodních sporů běžně využívá tzv. case management conference, tedy přípravné jednání, kde soudce se stranami stanoví přesný harmonogram celého řízení. Určí, kdy mají být předloženy důkazy, kolik svědků bude vyslechnuto a do kdy musí být vypracovány expertní posudky. Tím se zamezí průtahům a taktizování. Pokud by se tento princip aplikoval v Česku, typický obchodní spor, který dnes trvá 3–5 let, by mohl být vyřešen v horizontu 12–18 měsíců. Soudce by měl nástroje, jak omezit opakované podávání zbytečných návrhů nebo odkládání jednání.

Schéma: Case management vs. současný stav v ČR

Krok řízení	Současná praxe	Inspirace z Anglie
Zahájení sporu	Podání žaloby, dlouhé čekání	Přípravná konference s plánem
Důkazy	Často doplňovány postupně	Vše do pevného data
Jednání	Častá odročeni	Striktní harmonogram
Délka řízení	3–5 let	12–18 měsíců

Praktický příklad: Podpora ADR a mediace (Alternative dispute resolution)

V Anglii jsou mediace a arbitráž nedílnou součástí justice. Soudy strany aktivně povzbuzují, aby spory řešily mimosoudně, a dokonce mohou sankcionovat ty, kteří bezdůvodně odmítnou mediaci. Londýn je navíc světovým centrem arbitráže – tamní LCIA patří mezi nejprestižnější instituce a anglické právo je častou volbou v mezinárodních smlouvách. Podporuje to i moderní Arbitration Act 1996, který klade důraz na autonomii stran a minimální zásah soudů.

V České republice je situace odlišná. Mediace je sice zakotvena v zákoně, ale využívá se málo a soudy ji nepodporují aktivně. Arbitráž si navíc nese špatnou pověst kvůli zneužívání rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách v minulosti. Existuje sice Rozhodčí soud při Hospodářské komoře, jeho vliv je však omezený a nemá mezinárodní prestiž. Proto většina firem i občanů spoléhá spíše na klasické soudy, i když jsou pomalejší.

Rozdíl je jasný: zatímco v Anglii je ADR plnohodnotnou a často preferovanou cestou, v Česku zůstává okrajovým nástrojem, který postrádá širší důvěru.

Schéma: ADR v Anglii vs. inspirace pro Česko

Oblast	Anglie	Inspirace pro ČR
Postoj soudů	Aktivně podporují mediaci, i sankce	Zavést pobídky a sankce
Kultura ADR	Běžná praxe	Zvýšit povědomí a míru zapojení
Arbitráž	Londýn = světová špička	Posílit prestiž RS HK/AK ČR
Výsledek	ADR = plnohodnotná alternativa	Udělat z ADR běžnou součást justice

Praktický příklad: Specializace soudů

Kybernetickým útokům se dnes již bohužel nevyhnou banky, nemocnice nebo velké podniky se s nimi potýkají stále častěji – a když dojde na právní dohru, ukazuje se, jak moc záleží na tom, jak je nastavený soudní systém. Rozdíl mezi Anglií a Českou republikou je v tomto ohledu výrazný.

V Anglii mají podobné případy dveře otevřené k specializovaným soudům. Pokud by například banka žalovala svého IT dodavatele za selhání bezpečnostního systému, spor by putoval k Commercial Court, části londýnského High Court. Tamní soudci se zaměřují právě na komplikované spory z oblasti financí, IT a byznysu. Díky tomu mají zkušenosti s podobnými kauzami a mohou se opřít o již existující judikaturu. Právě precedenty jsou klíčovou výhodou anglického common law – soudce využije rozhodnutí z minulosti a ví, jak podobné případy dopadly.

Už na začátku řízení probíhá tzv. case management conference (jak je zmíněné výše). Soudce se stranami přesně stanoví harmonogram sporu: kdy se mají předložit IT posudky, jaké digitální důkazy budou připuštěny a v jakých termínech musí být vypracovány expertní zprávy. Výsledek? Spor, který by mohl trvat roky, se díky jasnému plánu a zkušenému soudci výrazně zkracuje. Pokud má případ i trestní rovinu – tedy pachatele kyberútoku – řeší ho Crown Court ve spolupráci se specializovanými složkami policie. Tamní soudci mají školení v oblasti kyberkriminality a státní zástupci spolupracují s experty z National Crime Agency.

Česká realita je odlišná. Spor banky s IT dodavatelem by skončil u běžného krajského soudu v obchodním úseku. Soudce ale není specialista na technologie – jeden den může řešit software, druhý den dopravní zakázku a třetí den spor o stavební práce. Navíc zde nefunguje precedentní praxe. Každý podobný případ se tedy projednává znovu „od nuly“ a soudce se musí spoléhat hlavně na text zákona a znalecké posudky. Ty bývají složité, drahé a celý proces se kvůli nim často táhne roky.

Také v trestní rovině se kyberkriminalita řeší jako běžný trestný čin. Pachatel útoku je souzen podle paragrafů trestního zákoníku o neoprávněném přístupu k počítačovým systémům. Žádný specializovaný soud se tím ale nezabývá – kyberzločiny se projednávají stejně jako krádež auta. Soudci tak spoléhají na znalce IT bezpečnosti, protože sami nemají potřebné know-how. Specializované jednotky má sice policie, u soudů však podobná odbornost chybí.

Rozdíl je tedy zřejmý: zatímco Anglie dokáže díky specializovaným soudům a precedenční praxi reagovat na nové technologické výzvy rychle a pružně, v Česku se podobné kauzy vlečou a jejich výsledek je méně předvídatelný. A právě to je otázka, kterou by si česká justice měla položit: zda není na čase vytvořit vlastní „technologické soudní senáty“, které by dokázaly držet krok s dobou.

Schéma: Specializovaný soud v Anglii vs. inspirace pro Česko

Oblast	Anglie	Inspirace pro Česko
Instituce	Commercial Court, Technology Court	Zřídit technologické senáty nebo „Technology Court“
Soudci	Odborníci na IT, finance, kyberkriminalitu	Vzdělávání a specializace soudců na digitální právo
Řízení	Jasný harmonogram, pravidla pro důkazy	Zavést case management i u technologických sporů
Důkazy	Digitální důkazy běžně přijímané	Stanovit jasná pravidla pro digitální důkazy
Podpora	Spolupráce s IT experty, NCA	Ustavit poradní IT panely při soudech
Délka řízení	Spor vyřešen v měsících až jednotkách let	Zrychlení díky specializaci a harmonogramům

Praktický příklad: Digitalizace justice

Anglie patří mezi průkopníky digitalizace justice. Už několik let zde fungují tzv. online courts, kde lze celé řízení – například u drobných pohledávek nebo správních přestupků – vyřídit kompletně digitálně, bez nutnosti fyzické účasti u soudu. Veškeré dokumenty se podávají elektronicky a advokáti i samotné strany mají nepřetržitý přístup k digitálním spisům. Standardem se stala i soudní jednání na dálku prostřednictvím videokonferencí, které se začaly masově využívat během pandemie a udržely se i po ní.

Britská justice navíc testuje automatizaci – pilotní projekty využívají umělou inteligenci pro třídění spisů či administrativní podporu. Občanům pak slouží jednoduché portály jako Gov.uk nebo Money Claim Online, kde lze podat žalobu či sledovat stav případu. Výsledkem je systém, který je rychlejší, efektivnější a uživatelsky přívětivý.

Česká republika je zatím o několik kroků pozadu. Povinné datové schránky sice umožňují elektronická podání, jejich uživatelská přívětivost je však nízká. Digitální spisy fungují jen částečně – soudy stále pracují s papírovou dokumentací a úplná elektronizace je zatím pouze v plánu v rámci programu „Digitální justice 2021–2030“. Videokonference se využívaly hlavně během covidu a dnes představují spíše výjimku než běžnou praxi. Automatizace neexistuje a občané nemají k dispozici jednotný portál, který by jim usnadnil přístup k informacím nebo sledování jejich kauzy.

Největší rozdíl je, že zatímco Anglie staví digitalizaci justice na plně funkčních online soudech a službách pro občany, české soudnictví zůstává u částečných kroků a pomalých pilotních projektů. Prakticky to znamená, že v Anglii je právo dostupnější, rychlejší a flexibilnější, zatímco v Česku se stále čeká na to, až digitální řešení konečně nahradí papír.

Schéma: Digitalizace justice v Anglii vs. inspirace pro Česko

Oblast	Anglie	Inspirace pro ČR
Online soudy	Plně funkční	Pilotní projekt pro bagatelní spory
E-filing	Povinný a univerzální	Zavést povinný e-filing
Videokonference	Běžná praxe	Udělat z nich standard
AI	Pilotní využití	Testování v administrativě

Střednědobá doporučení (změna zákonů)

- Posílení smluvní autonomie: Omezit nadměrné soudní zásahy do smluv, pokud nejsou v rozporu s veřejným pořádkem.
- Profesionální specializace právníků: Zvážit oddělení právníků na poradce (solicitors) a procesní specialisty (barristers).
- Commercial courts: Zřídit specializované obchodní soudy s expertními soudci a rychlejším rozhodováním.

Praktický příklad: Commercial courts

Londýnský Commercial Court řeší mezinárodní obchodní spory a těší se reputaci odborného a rychlého rozhodování. Pokud by Česko zřídilo podobný soud pro komplexní spory ve financích, stavebnictví či energetice, posílilo by to důvěru zahraničních investorů. Zahraniční společnosti by mohly v českých smlouvách častěji volit české právo, což by zvýšilo konkurenceschopnost ČR jako investiční destinace.

Dlouhodobá doporučení (změna ústavy a právní kultury)

- Kultura precedentů: Vzdělávání právníků a soudců zaměřit na analýzu judikatury a práci s precedentem.
- Otevření se světovému právu: Umožnit častější volbu zahraničního práva ve smlouvách a zajistit, aby to soudy respektovaly.

Praktický příklad: Kultura precedentů

V anglických právnických fakultách se studenti od počátku učí analyzovat konkrétní případy a stavět právní argumentaci na jejich základě. V Česku výuka stále dominuje memorování paragrafů. Převzetím tohoto přístupu by absolventi byli lépe připraveni na praktické řešení sporů a tvorbu inovativních právních argumentů.

Závěr

Inspirace anglickým právním systémem není o kopírování, ale o adaptaci užitečných principů na české podmínky. Krátkodobá opatření mohou být implementována rychle a přinést okamžité zlepšení. Střednědobá a dlouhodobá doporučení by měla být součástí systematické debaty o budoucnosti české justice.

Doplňené příklady z praxe (jako je digitalizace, case management, specializace soudů, commercial courts a kultura precedentů) ukazují, že inspirace není abstraktní, ale má konkrétní dopad na rychlost, efektivitu i důvěru v český právní systém.

Pokud by Česká republika převzala některé principy z anglického právního systému, přineslo by to řadu konkrétních výhod. Posílila by se právní jistota a předvídatelnost rozhodnutí, což je klíčové jak pro občany, tak pro podnikatele.

Soudní řízení by se zároveň zrychlilo a omezilo by se zneužívání obstrukcí, které dnes patří mezi největší slabiny české justice. Výsledkem by bylo také atraktivnější prostředí pro investory a mezinárodní obchod, což by posílilo konkurenceschopnost země. V neposlední řadě by se zvýšila důvěra občanů v justici a Česká republika by tím získala pevnější postavení v mezinárodním právním prostoru.

Zdroje

České právo a instituce

- Česká republika. (2012). Občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb.).
- Česká republika. (1993). Zákon o Ústavním soudu (zákon č. 182/1993 Sb.).
- Ministerstvo spravedlnosti ČR. (2021). Strategie digitalizace justice 2021–2030.
- Nejvyšší soud ČR. (n.d.). Sjednocující stanoviska a rozhodnutí. Retrieved from <https://www.nsoud.cz>

Anglický právní systém

- Commercial Court. (2023). Commercial Court Users' Guide.
- Judicial College UK. (2023). Case Management in Civil Procedure: Benchbook.
- Slapper, G., & Kelly, D. (2022). The English Legal System (20th ed.).
- UK Courts & Tribunals Service. (2023). Civil Procedure Rules, Part 1–3. Retrieved from <https://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil>
- Zander, M. (2020). The Law-Making Process (8th ed.).

Komparativní zdroje

- Cappelletti, M. (1992). The Judicial Process in Comparative Perspective.
- Merryman, J. H., & Pérez-Perdomo, R. (2018). The Civil Law Tradition: An Introduction to the Legal Systems of Europe and Latin America (4th ed.).
- OECD. (2023). Rule of Law and Business Environment in Central Europe.
- OECD. (2024). OECD Survey on Drivers of Trust in Public Institutions – 2024 Results. © OECD 2024.
- Transparency International. (2024). Corruption Perceptions Index 2024. Berlin: Transparency International.

Autor

Dominika Chrachalová

Vystudovala právo na University of Buckingham a City Law School v Londýně a je držitelkou titulu LLB a LPC. Je certifikovanou specialistkou v oblasti compliance a forezního vyšetřování (Certified Fraud Examiner). Profesně se dlouhodobě pohybuje na pomezí práva, byznysu a komunikace – od AML/Compliance poradenství a řešení mezinárodních sporů přes zakládání vlastních projektů (např. K-Partners v Londýně zaměřené na asset recovery, intelligence a krizový management) až po vedení kreativní agentury SynchroVision v Praze. Ve své práci se zaměřuje na podporu HNWI klientů, rodinných kanceláří a firem v Evropě i na Blízkém východě. Aktivně se zajímá o oblast technologií, politiky, inovací a také o kulturní a mediální projekty.

Vydavatel

INSTITUT PRO POLITIKU A SPOLEČNOST

Posláním Institutu je zkvalitňování českého politického a veřejného prostředí prostřednictvím profesionální a otevřené diskuse a vytvoření živé platformy, která pojmenovává zásadní problémy, vypracovává jejich analýzy a nabízí recepty pro jejich řešení formou spolupráce expertů a politiků, mezinárodních konferencí, seminářů, veřejných diskuzí, politických a společenských analýz dostupných celé české společnosti. Jsme přesvědčeni, že otevřená odborná diskuse a poznání podstaty a příčin jednotlivých problémů jsou nutným předpokladem jakéhokoli úspěšného řešení problémů současné společnosti.

Martinská 2, 110 00 Praha 1

+420 602 502 674

www.politikaspolecnost.cz

office@politikaspolecnost.cz